

Jelentős gyűjteményünk van a különböző gazdasági szervezetek (ENSZ, Monetary Found, Közös Piac) hivatalos statisztikáiból, kiadványaiból, közlönyeiből. A Kopint-Datorg valamennyi kiadványa megtalálható nálunk, és számottevő az állománynak a hazai kutatóintézetek, a kielői Közgazdaságtudományi Egyetem, a hamburgi Világ gazdasági Kutatóintézet, továbbá a szovjet és egyéb kelet-európai konjunktúrakutató intézetek publikációiból.

A könyvállomány feltárása és az információkérés, valamint a periodikák nyilvántartása számítógéppel történik.

Saját információs bázisunkat könyvtárközi kölcsönzéssel, más könyvtáraktól vásárolt sajtófigyeléssel, bibliográfiai feldolgozással egészítjük ki.

A könyvtár ma már teljesen nyilvános mind a hazai, mind a külföldi használók számára, kutatóknak és gyakorlati szakembereknek egyaránt. Az utóbbi időben különösen megnőtt a kisvállalkozók, egyéni üzletemberek száma az olvasók között.

A könyvtár az intézet munkatársai részére a helyi használaton kívül kölcsönöz is. Külső olvasók csak helyben olvashatnak, és kívánságra xeroxmásolatot kaphatnak. A könyvtárosok segítenek a számítógépes folyóirat-nyilvántartás és könyvkatalógus használatában, a statisztikákban, az adattárakban, a vállalati jegyzékekben és jogszabályokban eligazodni.

Az első könyvlajstromtól a számítógépig 1992-ben 125 éves a Központi Statisztikai Hivatal Könyvtára és Dokumentációs Szolgálata

A Keleti Károly által alapított Statisztikai Könyvtár 1867-ben, a Központi Statisztikai Hivatal (KSH) létrehozásával egy időben, egyszerű intézményi gyűjteménynek indult, a hivatal igazgatójának közvetlen felügyelete alatt. Keleti Károly azonban már 1871-ben az általa kiadott *Könyvtári Szabályzat* ban (= *Hivatalos statisztikai közlemények*, Pest, Pesti ny. 5. köt. 4. sz. 1871. p. 276–277.) megfogalmazta, hogy a KSH tudományos munkásságának közvetlen megalapozását ennek a könyvtárnak – szakértőkkel szerzeményeztetett – gyűjteményében látja.

Ha az 1867/68-as első könyvtári "leltárunkat", az első könyvlajstromot szemügyre vesszük (A statisztikai osztály könyv- és térképgyűjteményének lajstroma. = *Hivatalos statisztikai közlemények*, Pest, Athenaeum, 1. köt. 3. sz. 1868. p. 193–203.), kiderül belőle, hogy a címek 19%-a cserébe érkezett KSH-kiadványokért. A folyóiratokat, "földabroszokat", gazdaságtörténeti műveket azonban csak vásárlás útján lehetett beszerezni. Az állomány az alapítás évében kb. 400 db dokumentumot tett ki.

Azóta több mint 100 év telt el, de az alapító céljai szélesebb értelemben ma is érvényesek. A KSH Könyvtár és Dokumentációs Szolgálat jelenlegi 650 ezres dokumentumállományával a statisztika orszá-

Olvasóink megrendelésére rendszeres témafigyelést, illetve egyedi irodalomkutatást végzünk saját állományunk alapján, de vállalunk irodalomkutatást online elérhető nemzetközi adatbázisokból és a közelmúlt hazai sajtójából is.

Gazdag statisztikai állományunkra alapozva kívánságra statisztikai adatszolgáltatást nyújtunk adott termékekről és régiókról.

Az esetenkénti másolatkészítés mellett rendszeres tartalomjegyzék-szolgáltatást vállalunk a könyvtár bármely időszaki kiadványából; külön szolgáltatásunk a Közös Piac német és angol nyelvű közlönyéből a tartalomjegyzékek és jogszabályok másolatai.

Információs szolgáltatásaink telefonon, telexen és telefaxon is elérhetők.

Két évvel ezelőtt könyvtári együttműködési kört hoztunk létre a külkereskedelemben érdekelt könyvtárosok és információs szakemberek számára. A kör szervezési munkái ma már ugyan nem a könyvtárra hárulnak, de a tagok számára továbbra is készséggel nyújtunk szaktanácsadást (lelőhely-tájékoztatás, forrástájékoztatás, valamint módszertani segítség könyvtárgépesítési és egyéb szakmai kérdésekben).

Trébits Gyuláné

gos tudományos szakkönyvtára, Európában az egyik legnagyobb és legrégebbi nemzetgazdasági, statisztikai és demográfiai gyűjtemény. Az állomány nagyságát és használatának nyilvánosságát az 1897. évi XXXV. sz. statisztikai törvény alapozta meg, amely a könyvtárat kötelempéldány-joggal – kivéve a szépirodalmat és az egy hétnél gyakrabban megjelenő periodikumokat – ruházta fel, és nyilvános olvasóterem fenntartására kötelezte. Ezt a jogot és köteleességet az 1929. évi XI. sz. statisztikai törvény ismételtelen megerősítette, és az 1952. évi VI. sz. statisztikai törvény is jóváhagyta.

A kötelempéldány-állomány azonban csak 1945 és 1986 között – összhangban az 1973. évi V. sz. törvénnyel – teljes. Napjainkban a könyvtár csak szakterületeinek köteles példányait kapja az Országos Széchényi Könyvtártól.

Gyarapodásunk jelentős része ma is a nemzetközi cseréből ered. 400 külföldi cserepartnerünk van a világ több mint 100 országában és a legnagyobb nemzetközi gazdasági szervezetek között. A nyelvi korlátok sokáig határt szabtak a magyar statisztika külföldi ismertségének és elismertségének; az érdeklődés ugrásszerű növekedése talán lehetővé teszi az általános és szakstatisztikák angol nyelvű variánsának rendszeres megjelentetését.

A nem táblázatos szakkönyvek és szakfolyóiratok többsége azonban ma is csak vásárlás révén szerezhető be, nyugatról és keletről egyaránt. 1965 és 1971 között a külföldi könyvek beszerzését *Bibó István* intézte. Az általa beszerzett anyag (kb. 25–28 ezer kötetre tehető) egyedülálló a közgazdasági, demográfiai és matematikai statisztikai szakterület hazai gyűjteményei között. A Bibó által megrendelt könyvek szerzői közül azóta sokan közgazdasági Nobel-díjasok lettek.

Az 1990-es évekre a könyvtár szűkülő forrásai már alig teszik lehetővé külföldi könyvek megvásárlását. Az idegen nyelvű folyóiratok előfizetési díjai a beszerzésre fordítható összeg 45–48%-át elviszik. A fennmaradó 52–55% a cserekapcsolatok finanszírozása (25%), a magyar folyóiratok és napilapok előfizetése (8–10%) és a külföldi könyvek vásárlása (20–22%) között oszlik meg.

A statisztikán túl gyűjtésünket a következő fő szakterületeken folytatjuk: közgazdaság-tudomány, demográfia, államigazgatás, szervezéstudomány, jog, politika, szociológia, matematika, informatika, számítástechnika, helytörténet, könyvtártudomány.

A gyűjteményt hagyományos katalógusok tárják fel 1989-ig (1985-től az új címléírás szabvány szerint). Ettől kezdve a könyvtár számítógépesítette feldolgozását. A beérkező dokumentumokat IBM mikro-számítógépekhez kapcsolódó terminálokra dolgozzuk fel, online beviteli rendszerben, a TEXTAR könyvtári szoftver alkalmazásával. Az állománygyarapítási osztályon készül a leltár, amely leporellóra kinyomtatva kíséri a könyveket és egyéb dokumentumokat a feldolgozási osztályra. Itt történik az online címléírás, szakozás, tárgyszavazás és ellenőrzés.

A rendszer előnye a gyorsaságon kívül a tárgyszavak szerinti kereshetőség, a gyarapodási listák és bibliográfiák kinyomtatása különböző szempontok szerint, a párhuzamos munkák kiküszöbölése.

1991. január 1-jével a könyvtár lezárta az ETO-katalógusát, s helyette az online tárgyszavas katalógust használja. A betűrendes cédulakatalógust azonban a számítógépes katalógussal párhuzamosan tovább építjük, szűkített melléktételszámmal. A katalóguscédulák természetesen a számítógép outputjaként készülnek. Ugyancsak számítógépen (MicroSIS programmal) készülnek a magyar és külföldi folyóirat-katalógusok.

A számítógépek bevezetése ugrásszerűen bővítette a könyvtár szolgáltatásait. Az ingyenes szolgáltatások mellett megjelentek a térítés ellenében nyújtott szolgáltatások. Sajtófigyelést vállalunk a magyar nyelvű sajtó gazdasági, társadalmi, kulturális stb. vonatkozású cikkeire 1988 márciusa óta (INFHIR havonta aktualizált adatbázis), *Aktuális információk* címen.

A bibliográfiai adatbázisban kereshetők a tárgyszóra, pártokra, a cikkek szerzőire, interjúalanyokra, kerekasztal-beszélgetések résztvevőire

vonatkozó legfrissebb sajtóközlemények pontos lelőhelyadatai. Az adatbázis jelenleg 10 000 tételből áll, MicroSIS programmal fut; egyedi keresés nyomtatott formában is, hajlékonylemezen is megrendelhető.

Magyar statisztikai adatok jeleníthetők meg képernyőn a STADAT adatbázisból VIDEOTEX alapon működtetve, a legfrissebb és legfontosabb statisztikai és meteorológiai információkkal együtt.

Külön használható az egyetemi és főiskolai jegyzetek bibliográfiai adatbázisa (JEGYZ) és a KSH-kiadványok 1986 és 1989 közötti adatbázisa (KSHKIA), mindkettő MicroSIS programmal.

Nem online számítógépes bibliográfiai adatbázisunk 1977 óta épül. Jelenleg közel 130 000 hazai és külföldi, közgazdasági, demográfiai, egészségügyi stb. annotált szakirodalmi tételt tartalmaz. A bibliográfiai adatbázis TEXT-PAC szabadszöveges információtároló és -kereső rendszer segítségével használható; könyvek és folyóiratcikkek egyaránt szerepelnek benne. Retrospektív keresésre és SDI-szolgáltatásra egyaránt igénybe vehető.

A könyvtár sorozati és monografikus kiadványai közül kiemelendő a Központi Statisztikai Hivatal publikációs tevékenységét bemutató bibliográfia, amely időről időre újabb kötetekkel egészül ki (*Statisztikai adatforrások. Bibliográfia 1867–1967; 1945–1974; 1945–1985; 1986–1989*). A statisztika magyar klasszikusainak életművét népszerűsítő sorozatunk a *Nagy magyar statisztikusok műveinek válogatott bibliográfiája*. Eddig megjelent füzetei *Kőrösy József, Thirring Gusztáv, Keleti Károly, Fényes Elek, Buday László, Jekelfalussy József és Konkoly-Thege Gyula* életművét ismertetik.

Előkészületben van *Földes Béla* műveinek válogatott bibliográfiája. Hiánypótló kiadvány a *Magyar–angol–orosz statisztikai szótár. A Magyarország történeti helységnevtára 1773–1808* című sorozatunk a történeti Magyarország megyénkénti köteteiből áll. (Eddig megjelent Fejér, Pest–Pilis–Solt megye és a Kiskunság, Árva, Sopron, Bihar megye és a Hajdúság. Előkészületben van Maramaros és Borsod megye.) A *Történeti statisztikai füzetek* című sorozatban eddig 10 füzet jelent meg; a 11. füzet 1991-ben a közönség elé kerül (*Bácskai Vera: Család, háztartás, társadalom Budán a 19. sz. elején*). Fontos kiadvánnyal készülünk 1992-re, a KSH és a hozzá tartozó intézmények 125 éves fennállásának ünnepi évére. Ez a kiadvány a KSH történetének forrásait és irodalmát szándékozik feltárni a kezdetektől napjainkig.

Balás Judit